

موضوع : نقش اعتماد عمومی و مشارکت مردمی در حکمروایی خوب و پویای شهری

امین شحیطاوی دانشجوی دکتری شهرسازی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز*
دکتر عمران کهزادی، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر

چکیده :

بی شک طی چند دهه ی اخیر بخش عمده ای از تحقیقات کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه به مطالعه راهبردهای افزایش کیفی و کمی مشارکت شهروندان در توسعه اجتماعی و اقتصادی شهرها گرایش داشته است .

بر اساس نتایج حاصله از این تحقیق، اصلاح و تبدیل نقش مدیریت شهری سنتی به حکمرانی خوب شهری می تواند به خلق ظرفیت های جدید مشارکتی در پروسه های مختلف اجتماعی و نیز اقتصاد شهری منجر شود .
براین اساس، مدیریت خوب شهری می بایست با تضمین های قانونی و عملی برای شهروندان (بخش خصوصی) نیزنگرش مدیریتی اعتمادساز خلاق را برای افکار عمومی بازتعریف کنند .

از سویی ارائه تسهیلات متنوع و جذاب شهروندی می تواند گام اساسی در این راستا باشد تا شهروندان طالب مشارکت در طرحها و پروژه های شهری ؛ تسهیلات و سود مشارکت در نظر گرفته شده را با آرامش والته سرعت بیشتری را در زندگی روزمره خویش شاهد باشند.

این تحقیق بر اساس مطالعه کتابخانه ای ، شواهد تجربی و میدانی صورت گرفته است ؛ براین نکته تاکید دارد که شهرسازی امروز به دلیل تحولات نوین و لزوم نگاه جامع به شهرو شهرنشینی در ایران می بایست با پوست اندازی و تحول مدیریتی؛ عقب افتادگی های موجود در فرم و منظر شهری را به حداقل برساند.

نتایج ارزیابی فرضیه این پژوهش، گویای این حقیقت است که ؛ حکمرانی خوب و پاسخگوی شهری در کنار مدیریت کیفیت خدمات؛ رابطه مستقیمی با افزایش کارآیی و پویایی اجتماعی و اقتصادشهری دارد.

در بررسی صورت گرفته علاوه بر تعاریف متنوع با موضوع مدیریت خوب شهری، تلاش می کند که بر نقش تاثیر گذار پروسه اعتماد سازی شهروندان و ارتباط آنها با موفقیت مدیریت شهری را واضح تر تبیین ، تشریح و توصیه نماید.

کلمات کلیدی :، اقتصاد شهری، مشارکت شهروندان، مدیریت شهری .حکمرانی خوب

.....
• نویسنده مسئول

• مدیر مرکز پژوهش های شورای اسلامی شهر اهواز

بیان مسئله :

امروزه فعالیت متخصصان برنامه ریزی شهری در مقیاس های مختلف مکانی صورت می گیرد و این فعالیت ها با هدف رفع مشکلات و بهبود شاخص های توسعه شهری صورت می گیرد. برای نمونه ، نو آوری و تدوین برنامه هایی به منظور عدم تمرکز ، بهبود وضع شهرها و همچنین تدوین برنامه های مسکن، تأمین خدمات رفاهی و اجتماعی بهتر و آینده نگری برای شهر از جمله مضامین برنامه ریزی شهری تلقی می شود. از سویی توسعه را کشف روشهای دستیابی به حرکتی تکاملی بشمار می آورند که پدیده های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی را متعادل و متوازن می سازد و شرایطی نوین را برای پویایی اجتماعی، اقتصادی و تحقق عدالت اجتماعی فراهم می کند. (زاهدی اصل، 1381، ص5)

همانگونه که برنامه ریزی شهری به منظور تدوین برنامه ها و نحوه استقرار مناسب سکونتگاهها و برای ارتقای کیفیت زندگی شهری انجام می گیرد. شهرها اکنون مرکز مهم تعاملات و مناسبات کنش دار اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در جوامع مختلف محسوب می شوند.

پیش بینی های جمعیتی حکایت از آن دارد که تا سال 1400 شمسی نزدیک به 100 میلیون نفر در شهرهای ایران زندگی خواهند کرد. با این حال آیا افزایش تصاعدی جمعیت شهری در ایران با توجه به وضعیت کنونی شهرسازی و برنامه ریزی شهری می بایست بیش از پیش به تولید این پرسش اساسی و استراتژیک که چه راهکارهایی برای افزایش سطح کمی و کیفی زندگی شهرنشینان پاسخ اندیشمندانه دادا؟

از طرفی دیگر این موضوع نه تنها در ایران بلکه در سطح جهان به موضوع و چالش اصلی سیاست مداران و تصمیم گیران تبدیل شده است زیرا علی رغم اینکه 2درصد از وسعت جهان را شهرها تشکیل می دهند لیکن بیش از 75 درصد از مصرف جهانی منابع ملی را به خود اختصاص داده اند و به همان میزان مواد جامد زائد و آلاینده به محیط پس می دهند.

" اهمیت رشد شهر نشینی و توسعه شهری به قدری است که کنفرانس های جهانی به سرپرستی سازمان ملل با عنوان هایبئات در سال 1976 در ونکوور کانادا ودر سال 1996 در استانبول ترکیه برگزار شد که پدیده شهر نشینی و پیامدهای آن را در قالب ارزیابی جامعه شناختی و معیارهای شهر سازی مورد بررسی قرار داد و در بیانیه نهایی به مدیریت فرهنگی و اعمال سیاست های مناسب در زمینه فرهنگ شهرنشینی اشاره داشت. این همه این مهم را نشان می دهد که می بایستی با مطالعه وپیمایش فرهنگ شهرنشینی و مولفه های شاخص ها وعناصر فرهنگ شهری امکان بهبود در شهر گرایی را به وجود آورد وجایگاه زندگی شهری را همراه با مولفه های ارزیابی آن ارتقا داد." (رفیعیان، مجتبی؛ حسین پور، سید علی، 1390)

نکته قابل تامل در موضوع مهم مدیریت سرمایه گذاری در حوزه های عمرانی ، خدماتی ، فرهنگی و رفاهی - طی سال های گذشته مورد تردید برخی مدیران بوده است که به نوعی در سایه وجود سیاست ها و تفکرات ناصحیح ؛این امر کمتر مجال توفیق و رشد را داشته است، اما صدور و تاکید فرمان رهبری انقلاب مبنی بر لزوم اجرای اصل 44 قانون اساسی و ضرورت تقویت و توسعه خصوصی سازی و نیز واگذاری امور مردم به خود مردم ، بار دیگر موضوع سرمایه گذاری و مشارکت حداکثری مردم را در شهرها جدی تر نمود.

به طور یقین باید عنوان کرد که مدیریت شهری خلاق کلان شهرهایی همچون مشهد که بیش از دو هزار میلیارد تومان در زمینه نوسازی و بهسازی مشهد سرمایه گذاری جذب کردند و یا کلان شهرهایی موفق نظیر تهران و تبریز که زمینه سرمایه گذاری حداکثری مردم و سرمایه گذاران داخلی و خارجی را به خود جلب کرده اند ، کارکرد و دلایل این موفقیت ها هرگز ساده و تک بعدی نیست بلکه موضوع و مفهوم مدیریت خوب شهری و همدلی میان مسئولان شهری و دانشگاهی و نمایندگان مردم در شورای اسلامی شهر و مجلس را این سه کلان

شهر نشان از درایت و شناخت صحیح راهبرد های توسعه در ابعاد محلی و بین المللی ، گام بلند و تحسین برانگیزی در رهایی از اعتبارات و بودجه های اعطایی و تخصیصی برداشته اند.

این مقاله کوشیده است با واکاوی ضعف شهرداریها به نگاه سنتی مدیریت های شهری و شرایط غیرحرفه ای نحوه جلب اعتماد سرمایه گذاران به لحاظ نظری و ارائه راهکارهای جلب اعتماد شهروندان را تبیین و تشریح نماید.

ضرورت و اهمیت تحقیق :

انجام تحقیقات و پژوهش های شهری با رویکرد آسیب شناسی مدیریت شهری و تفکرات حاکم بر آن امروزه یکی از نیازهای کشور به شمار می رود . از طرفی با واکاوی مشکلات ساختاری موجود در شهرهای مهم ایرانی به گلوگاههایی برمی خوریم که واقعا بیان کامل و بدون سانسور آن می تواند برای نگارنده مشکلات حقوقی به بار آورد! ولی آنهایی که به قولی دستی بر آتش دارند می دانند که گاهی یک شهردار یا بلعکس شورای شهر و یا فرمانداری به تناسب جایگاه خود گاهی دارای ضعف و ندانم کاری می شوند او در ادامه تکرار و سرپوشی بر روی این ضعف ها به دلیل عدم قبول اشتباهات خود، انبوهی از عقب افتادگی ، عقده گرایی و مشکلات غیر قابل بیان را در برخی کالبد و سیمای شهرهای کشور ناظر و شاهد باشیم .

برای ساختن شهرهای مهم و بزرگ کشور بایستی توجه کرد که با شعار و مطالعه صرف نمی توان فاصله عقب ماندگی موجود را کاهش داد . این مقاله تلاش می کند با پرداختن به موضوعات و مفاهیم مهمی نظیر توضیح و تبیین رابطه مدیریت خوب شهری و رقابت پذیری شهری را از طریق مبانی و مفاهیم اعتماد ساز و تقویت کننده محیط رقابتی و مشارکتی زندگی شهری و رابطه پویایی شهری با شاخص های رفاهی و خدماتی شهری و... از جمله اهداف دیگر این مقاله به شمار می رود .

روش تحقیق:

روش تحقیق ،مشمول بر دو محور مطالعات کتابخانه ای (نظری) و مطالعات میدانی (مشاهده عینی) بوده است .در مطالعه مطالعات کتابخانه ای با مراجعه به کتاب ها ، مقالات ،منابع مختلف ،شبکه اینترنت در رابطه با موضوع بررسی و داده ها ،جمع آوری شده است.

سوالات تحقیق:

- 1- شهرداری ها به عنوان سازمانی با شخصیت حقوقی مستقل که تحت نظر شورای های شهر فعالیت می کند می توانند با اعتماد سازی به اهداف **پویایی اجتماعی و اقتصاد شهری** نایل آیند؟
- 2- احترام و توجه به شهروندان از لحاظ ارائه تسهیلات و خدمات رفاهی می تواند زمینه ساز توسعه پایدار انسانی را در ایران محقق سازد؟
- 3- نقش راهبرد ها و چشم انداز توسعه در تحقق شهرهای آباد و توسعه یافته با رویکرد محلی و کارکرد جهانی توانسته در بهترین شهر جهان موثر باشد!

مقیاس شهر خوب

شهر خوب شهری است که شهروندان خود را با اطمینان دعوت به راه رفتن، دوچرخه سواری و ماندن در شهر می کند. بیش از 50 سال است که اتومبیلها شهرها را تسخیر کرده اند. همزمان ترافیک اتومبیل و نرخ تصادفات با آن در شهرها بطور چشمگیری افزایش یافته است. ترس از خطر تصادف با اتومبیل در میان پیادگان و دوچرخه سوارانی که از تردد در شهر لذت می برند بطور فزاینده ای افزایش یافته است. (معینی، 1390)

تعدد کاربری هایی که در طول مسیر واقع می شوند، نحوه ی ارتباط آن ها با مسیر از لحاظ موقعیت مکانی، سطح اشغال آن ها و مقیاس مربوطه از موارد تاثیرگذار بر مسیر هستند. ارزیابی کاربری های موجود و تعیین سازگاری، مطلوبیت، مناسب بودن و وابستگی آن ها، شناخت کمبودهای بافت، در نظر داشتن عوامل تعیین کننده ای چون بهره وری از فضا، نحوه ی حرکت در مسیر، الگوهای رفتاری و نوع روابط اجتماعی، نوع فعالیت های تفریحی و فراغتی، موقعیت محدوده ی مورد نظر از نظر عناصر طبیعی، موقعیت مکانی خیابان نسبت به کل شهر، نکاتی هستند که توجه به آن ها برای تعریف مطلوب مسیره های پیاده در اولویت قرار می گیرد (همان، 85).

مدیریت خوب شهری و توسعه اقتصادی

شهر و شهروندی و حکومت خوب در آرا افلاطون دارای دو عنصر عقل و اراده است. دولت یا شهر در نظر افلاطون امری است طبیعی، یعنی داشتن یا نداشتن نظام سیاسی امری دلبخواهی نیست بلکه زندگی بشر بدون آن ناممکن است. در نظر او علت تشکیل دولت و شهر نیازهای طبیعی و کشش تکوینی انسان است. همچنین دستیابی به حکومت خوب و جامعه خوب نیازمند استفاده از توان صاحبان عقل و خرد می باشد که می تواند جامعه را به سمت زندگی خوب رهبری کند. (صرافی، مظفر - عبدالهی، مجید، 1385) در این بین، نظام مدیریت شهری، نظامی که به عنوان جزیی از نظام حکومتی یک کشور هدف آن اداره امور شهرهاست. این نظام متشکل است از سه جزء اصلی: اجتماعی، سازمانی و فنی که در جهت دستیابی به هدف مشترک، ارتقای کمیت و کیفیت زندگی شهری و ماندگاری آن می کوشند. ساخت این نظام سه سطحی بوده و در آن جزء سازمانی نقش رابطه میان دو جزء دیگر را به عهده دارد. در عین حال همین جزء نقش کنترل کننده سازمان را ایفا می نماید.

"استراتژی توسعه شهری معتقد است که شهر تنها در شرایطی می تواند پایدار باشد که ایجاد برابری و عدالت کند. بنابراین فقیران باید صدا و فضای کافی را برای زندگی داشته باشند. در این بین موضوعاتی مانند امنیت تصرف، اشتغال، دسترسی به خدمات اساسی، تخصیص برابر منابع شهر و قیمت مناسب خدمات قابل بحث هستند." (اشرفی، یوسف، 1388 بهار)

در مقابل توسعه اقتصادی به پروسه رشد همراه با افزایش ظرفیت های تولیدی اعم از ظرفیت های فیزیکی، انسانی و اجتماعی. در توسعه اقتصادی، رشد کمی تولید حاصل خواهد شد گفته می شود که در کنار آن، نهادهای اجتماعی نیز متحول و نگرش ها تغییر خواهند کرد که در نتیجه توان بهره برداری از منابع موجود به صورت مستمر و پویا افزایش یافته، و هر روز نوآوری جدیدی انجام خواهد شد. در این بین موضوع سرمایه گذاری بخش های خصوصی در شکوفایی شهرهای امروزی به عنوان پتانسیل شتاب بخش روند توسعه شهری با جدیت دنبال می شود.

"همبستگی توسعه پایدار شهری مبتنی بر توسعه پایدار انسانی را با مفهوم رفاه اجتماعی شهروندی، از این باب مورد تدقیق قرار داد که همگام با توسعه پایدار شهری امکان ایجاد شرایط مطلوب زندگی شهری چنان فراهم می شود که انسان در محور این توسعه پایدار قرار می گیرد و هدف، ابزار و سرمایه آن به حساب می آید." (بمانیان، محمودی نژاد 1387)

اصول اساسی خلق مکان های عمومی پویا

یکی از اهداف تحقق توسعه پایدار شهری توجه به بسترسازی توسعه پایدار انسانی و بهبود رفاه اجتماعی شهروندی، فراهم گردد که در این بستر می توان به برقراری عدالت اجتماعی (هاروی، 1376: 99)، طراحی اقلیمی هماهنگ با محیط زیست انسانی (بحرینی، شیعه، 1380)، تقویت ساختارهای همبستگی اجتماعی همچون تعهد و مسئولیت پذیری، تقویت بنیان های اجتماعی و خانوادگی و احیای محیط زیست همگانی (بحرینی، 1378) و ایجاد انتظام ساختاری در فضای شهری برای ادراک زیباشناختی و خوانایی شهری (لینچ، 1381: 34) و بهبود بهره گیری از فضاهای شهری و افزایش رضایت مندی شهروندی (بحرینی، 1378: 129) و یکپارچگی بخشی به ساختار بصری محیط و منظر شهری اشاره کرد. (بمانیان، محمودی نژاد، 1387: 38)

اعتماد مدیران به شهروندان

مفاهیم و فرضیه ها

دیدگاه نظری

در تحقیقاتی که در مورد اعتماد انجام گرفته دو نگرش قابل قبول ارائه شده است و یکی از آنها نگرش اقتصادی که توسط هاردین (2002) و ویلیامسون (1985 و 1996) ارائه شده است و اساس آن بر پایه فرد گرایی روش شناسانه قرار دارد و نگرش دیگر نگرش اخلاقی است که توسط بیر (1994) و آسلنر (2002) عرضه شده و مبنای آن بر فلسفه اخلاق استوار است و فرضیات نگرش اقتصادی عبارت است از:

- 1- اعتماد کردن و معتمد بودن به وسیله یا رفاه فردی برانگیخته می شود .
  - 2- اعتماد از منطق اقتصاد و محاسبه پیروی می کنند .
  - 3- به بیان هاردین معرفت شناسی عامیانه بر هزینه ها و منافع شخصی فرد معتقد تمرکز دارد و اعتماد اصولاً یک تصمیم شناختی و رفتاری است که باید گرفته شود و اعتماد به طور ذاتی شناختی است که به ارزیابی تعهدات شخصی که مورد اعتماد قرار می گیرد وابسته است .
  - 4- اعتماد یک راهبرد کاهش دهنده ریسک است .
  - 5- اعتماد کنندگان نیاز به شواهدی از اعتماد شوندگان دارند تا تصمیم بگیرند که آیا به آنها اعتماد کنند یا خیر در مقابل نگرش اخلاقی بر این باور است که :
- 1- اعتماد به وسیله روابط اجتماعی و اخلاقی مشخص می شود یعنی اعتماد شکلی از تأیید و باور اخلاقی است که برای تعریف شخص از اخلاق با شخصیت بودن و برای قضاوت اخلاقی لازم است .
  - 2- اعتماد از منطق منصفانه بودن پیروی می کند و به عنوان یک موضوعی اخلاقی بهتر درک شده است تا به عنوان راهبردی برای افزایش منافع یک فرد .
  - 3- اعتماد اصولاً یک دیدگاه است و با مولفه های موثری مانند امنیت و امیدواری و خوش بینی .
  - 4- اعتماد کنندگان هیچ خطری را احسان نمی کنند .

برنامه ریزی شهری و یویایی شهری:

با بررسی موضع برنامه ریزی که در عرصه های مختلف اجتماعی ، اقتصادی ، محیطی و کالبدی که شامل وجوه توسعه در ابعاد گوناگون شهر و نواحی پیرامونی آن است با هدف استفاده بهینه از امکانات و جلوگیری از اتلاف منابع محدود صورت می گیرد. با این حال، برنامه ریزی با شناخت دقیق امکانات بالقوه و بلفعل و به منظور رفع نیازهای جامعه ، ایجاد هماهنگی بین نهادهای مرتبط با آن ، اصلاح نظامهای اجتماعی ، اقتصادی و کالبدی ، ایجاد عدالت در توزیع امکانات ، تغییر روند عادی به منظور هدایت به سوی آرمانهای مورد نظر و در نهایت ، نیل به آینده ای مطلوب صورت می پذیرد . آشکار است که این گونه هدفها در برنامه ریزی شهری نیز جایگاه ویژه ای دارند. براین اساس ، هدف برنامه ریزی شهری ارائه بهترین شکل های استفاده از اراضی شهری ، دستیابی به حداکثر بهبود کالبدی شهر با توجه به محدودیت منابع ، امکانات و سطح نیازها ، غنی تر کردن و زیبا کردن محیط زندگی و بالا بردن سطح کیفی رفاه اجتماعی(رفاه اجتماعی) و اقتصادی ، محافظت از منابع و زیباییهای طبیعی و ترویج ضوابط برمبنای شرایط محیطی شهر است .

اهداف محسوس برنامه ریزی شهری شامل بهترین راه استفاده از زمینه ای شهری ، حداکثر توسعه کالبدی شهر با توجه به محدودیت منابع برای پاسخگویی به نیازها و زیباتر و غنی تر کردن کیفیت زندگی و محافظت از منابع و زیبایی های طبیعی و تاریخی شهر است .

از سویی دیگر احترام و توجه به شهروندان از لحاظ ارائه تسهیلات و خدمات رفاهی می تواند زمینه ساز توسعه پایدار انسانی باشد که بهبود کیفیت زندگی و در عین حال افزایش رضایت مندی شهروندی را به همراه خواهد داشت . این نکته از آن جهت اهمیت دارد که در روند توسعه پایدار باید مولفه های مرتبط با رفاه اجتماعی به عنوان کارآمد ترین اصول مورد نظر در برنامه ریزی شهرها ، مورد مذاقه قرار گیرد و این امکان فراهم شود تا با بهبود رفاه در میان ساکنان شهر و تمامی اقشار اجتماعی ، بتوان به تولید سرمایه اجتماعی در شهر پرداخت ."
(بمانیان ، محمودی نژاد 1387)

چارچوب برنامه ریزی شهری برمبنای برنامه ای توسعه ای قرار دارد . برنامه توسعه ای ، برنامه ای است برای پاسخگویی به انتظارات اجتماعی و اقتصادی جامعه و ایجاد ساختار مناسب کالبدی برای تأمین یک زندگی مناسب و قابل قبول برای ساکنان . شکی نیست که در هر برنامه توسعه ای ، فرهنگ ، رفاه ، عدالت اجتماعی (- عدالت اجتماعی و شهر) ، سطح قابل قبول اقتصادی ، حقوق فردی اجتماعی ، سلامت طبیعی و انسانی ، کاربردی مناسب زمین ، گذران اوقات فراغت ، حفاظت از پیشینه های فرهنگی و در صورت لزوم ، اصلاح محیط اجتماعی و کالبدی جایگاه ویژه ای دارد.

جهانی شدن و عناصر رقابت پذیری شهری

جهانی شدن "**Globalization**" به تحولاتی باز می گردد که طی آن مناسبات اقتصادی در سطح جهان هرچه بیشتر از حصار محدودیتهای سرزمینی و نظارت دولتها بیرون می آیند و به سمت تبعیت از یک بازار واحد جهانی پیش می رود . گسترش فعالیت اقتصادی در گستره ای که قلمرو فراملی و غیر سرزمینی نامیده می شود ، جهانی شدن را پدید آورده است . جهانی شدن با پیشرفتهای بزرگی در حیطه فناوری ارتباطات ، اطلاعات و حمل و نقل پیوند دارد. جهانی شدن همچنین ملازم هم پیوندیها جدید در عرصه اقتصاد است که پیوند خود را با جغرافیای ملی ، هرچه کمتر می کند . در این تعبیر ، جهانی شدن فقط تغییر در مقیاسها و کمیات نیست ، بلکه ورود اقتصاد به عرصه ی جدیدی از مناسبات است که طی آن ، اقتصاد بیتالمملی به اقتصاد جهانی تبدیل می شود . جهانی شدن به شکل های گوناگون بر عرصه زندگی و فضاهای زیستی تأثیر فراگیر دارد . تا آنجا که

به مدت مدیریت شهری مربوط می شود ، رقابت بین شهر ها برای جلب هر چه بیشتر سرمایه گذاری خارجی و جذب شرکتها و مؤسسات بین المللی جهت استقرار در شهر ،از جمله مظاهر این جریان است . حضور سرمایه داری بین المللی در شهر ، در تغییر بافت آن و تجدید ساخت فضایی آن تأثیر همه جانبه دارد. پیدایش مناطق جدید تجاری و نواحی تازه مسکونی ، اتخاذ راهبردهای تازه ای را برای توسعه شهری ایجاب می کند. در برخی شهرها که به شهر جهانی(شهر جهانی) شهرت یافته اند، ایجاد دفترهای مرکزی شرکتها و بانکهای بزرگ منشأ اصلی تجدید ساخت شهری به حساب می آیند . عناصر تبیینی و اندازه گیری رقابت پذیری شهری را به هفت دسته تقسیم بندی کردند که عبارتند از :ماهیت شرکت ها (**Company Essence**)، ساختار صنعتی (**Industry structure**)منابع انسانی ،محیط زندگی ، محیط نرم افزاری ، محیط سخت افزاری ، ارتباط و اتصال جهانی (**Global Connectivity**)جهانی شدن شهر ها را وا می دارد تا فرهنگ خود را به شیوه ای که مشوق جذب سرمایه ، سرمایه گذاری ، تخصصها و فناوریها ی پیشرفته باشد ، توسعه دهند .

حکومت محلی (Local Government)

بر اساس تعریف سازمان ملل متحد حکومت محلی تقسیم بندی سیاسی یک کشور و یا یک ایالت (در سیستم فدرال) است که به وسیله ی قانون ایجاد شده و کنترل اساسی امور محلی همچون وضع مالیات را در دست دارد که هیئت اداره کننده ی آن موجودیت خود را با انتخابات هجلی به دست می آورند . بخش حکومت از شاخه مدیریت عمومی عمومی سازمان ملل متحد بین دو مفهوم حکومت محلی و مرجع محلی (-مراجع محلی) تفاوتی قائل شده ؛این بخش ، حکومت محلی را یک نظام (سیستم) می داند ، در حالی که مرجع محلی خود به عنوان یک نظام (سیستم) فرعی مطرح است .

در تعریف سازمان ملل از حکومت محلی چند نکته کلیدی به شرح زیر مورد توجه است :

* حکومت محلی باید به وسیله ی قانون ایجاد شده باشد

*این قانون باید بر امور محلی کنترل اساسی داشته باشد

*هیئت اداره کننده ،منتخب مردم محل باشد .

بر همین اساس ، تونی بایرون ، صاحب نظر انگلیسی ، در این زمینه می گوید که حکومت محلی شامل مدیریت امور عمومی یک محل به وسیله ی یک هیئت اجرایی از نمایندگان مردم محل است . چنین موجودیتی اگر چه در بسیاری از تصمیم گیری قابل ملاحظه ای برخوردار است .

در این تعریف استقلال حکومت استقلال حکومت محلی به صورت محدود در نظر گرفته شده اما در عین حال ، انتخابی بودن هیئت اجرایی به مثابه مشخصه اصلی مورد توجه قرار گرفته است . جان کلارک حکومت محلی را قسمتی از حکومت یک کشور یا ایالت می داند که به موضوعات مربوط به اداره ی امور اهالی یک محل و مواردی که پارلمان برای آن تعیین میکند ، می پردازد؛ حکومت محلی ، علاوه براین ، توسط افراد محلی ، زیر نظر حکومت مرکزی ، اداره می شود . در این تعریف که در دهه ی 1950م ارائه شده است ، سیطره ی حکومت مرکزی بر حکومتهای محلی پرنگ تر دیده شده است و با این وجود ، بر اداره ی امور عمومی محل توسط مسئولان محلی تأکید دارد.

اعتماد مدیران و افزایش مشارکت شهروندان :

بی شک موضوع مهم و حساس پروژه اعتماد سازی در جوامع شهری بیشتر به نوع نگاه ،سیاست گذاری و تصمیم گیری مدیران شهری می نگرند .

نقش مشوق های شهروندی و اعتماد ساز امروزه به همان اندازه در مدیریت خوب شهری تاثیر گذار است که رابطه و سهم خرد جمعی شهروندان صاحب نظر در افزایش موفقیت سازمانی شهرداری ها در حکمروایی خوب شهری سالهاست در جوامع توسعه یافته به اثبات رسیده است و سالها از این موضوع عبور کردند.

سوالی که می بایست مطرح نمود این است که آیا اعتماد مدیران شهری به شهروندان در شرایط کنونی که مدیریت های شهری عدم دیدن و شنیدن صحیح خواسته های رفاهی و فرهنگی شهروندان چه هزینه های به کشور تحمیل نموده است؟

در پاسخ باید گفت مدیرانی که تحمل گوش دادن به حرف ها و خواست های شهروندی مردم را ندارند دیگر نه تنها برای سیستم مدیریت شهری خود مفید نیستند بلکه باعث افزایش تلفات اقتصادی و انسانی در سطح شهرهای این شدند و این در حالی است که علی رغم الزام قانونی در این بین ولی همچنان در برخی شهرهای مهم کشور شهرداران و تعدادی از اعضای اندک شوراها که خود باید ناظر و امانت دار حقوق شهروندی باشند ؛ خود باعث نقص این مهم شدند. (ایران نژاد پاریزی، مهدی - پناهی، سیروس)

اعتماد سازی و باقی قضایا:

اعتماد مفهوم مبهمی است که از سوی بسیاری از رشته های علمی و دیدگاه ها و سطوح تجزیه و تحلیل مختلف به آن پرداخته شده است و این امر منجر به ایجاد کثرت معانی و ابعاد و انواع مختلف آن شده است و با وجود این محققان در باره بعضی از عناصر ضروری آن مانند داشتن انتظارات مثبت نسبت به آینده و متمایل به آسیب پذیر بودن در شرایط ریسک یا نامطمئن اتفاق نظر دارند و روسو و همکارانش معنایی از اعتماد را مشخص کردند که در میان رشته های علمی به صورت مشترک مورد استفاده قرار نگرفته است : حالت روانشناختی که متضمن داشتن قصد و نیت برای آسیب پذیر بودن بر اساس انتظارات مثبت از مقاصد یا رفتار دیگران است و اعتماد می تواند به وسیله شکل ارتباط دو جانبه عمق و ریسک همراه با زمینه اجتماعی و اقدامات فردی متمایز گردد و اعتماد مدیران به شهروندان منحصر به فرد است زیرا مدیر دولتی و شهری مفاهیم ضمنی دموکراتیک هستند و معنایی پیچیده ای دارند و شهروند یک اصطلاح تلقی می است که شامل مجموعه مرکبی از افراد با زمینه ها و ترجیحات متفاوت است و مدیران باورهای خود در باره شهروندان را صرفا بر اساس برخورد های آنها توسعه نمی دهند بلکه از آموزش رسانه ها و اعضای خانواده و دوستان و فیلم ها و از بسیاری از منابع دیگر نیز برای این کار استفاده می کنند و مدیر دولتی نیز یک اصطلاح دارای بار ارزشی است و مدیران دولتی از منافع عمومی محافظت می کنند و اعتماد آنان به شهروندان جدا از مسائل میان فردی و سازمانی است زیرا تبادل ما بین شهروندان و مدیران در اصل ماهیت سیاسی و دموکراتیک دارد که متفاوت از مبادلات شخصی بین افراد و مبادلات بازاری بین شرکتهاست و آن از منطق پیامد پیروی نمی کند بلکه از منطق منصفانه بودن پیروی می کند که اساس آن بر این تصور است که قدرت حکومتی به عهده مردم و برای مردم است و اعتماد به عنوان راهبردی برای دنبال کردن منافع شخصی نیست و ما اعتماد مدیران به شهروندان را به این صورت تعریف می کنیم :

باور مدیران به اینکه شهروندانی که تحت تاثیر کار آنها واقع می شوند (یا کسانی که از آنها خدماتی را دریافت می کنند) به هنگامی که در فرایند مدیریتی قرار می گیرند به روشی عمل خواهند کرد که برای عملکرد مدیران (یا برای تحقق اهداف آن) مفید (یا سودمند) باشد و اعتماد بر اساس باورهای مدیران نسبت به قابلیت شهروندان (دانش مهارتها و قضاوت) درستکاری (شرافت و خیر خواهی آنان مبتنی است در حالی که تعریف فوق عنصری از نفع شخصی را متضمن است و نگرانی های سازمانی را نیز شامل می شود زیرا عملکرد مدیران یا تحقق اهداف می تواند به عنوان ماهیت عمومی یا سازمانی نیز ملاحظه شود و ریسک هایی که با این نوع اعتماد همراه است و هزینه فرصت است که این هزینه ها برای مشارکت دادن شهروندان عنصری اصلی و ضروری

است (زمان - پول و منابع دیگر) که در غیر این صورت به نحو دیگری مورد استفاده قرار گرفت و ریسک دیگر ظرفیت بالقوه موجود در شهروندان است - چنانچه شهروندان اطلاعات مرتبطی را دریافت کنند ممکن است به مشکلات و نواقص موجود در تصمیم گیری مدیران پی ببرند و ریسک مفهوم اعتماد را با عناوین زیر معین می کند : مشارکت شهروندان در فرایند مدیریتی و قلمرو روابط دولت - شهروند نقش مدیر به عنوان یک صاحب منصب دولتی (نه به عنوان یک فرد خصوصی) و نقش توده مردم به عنوان یک شهروند (نه به عنوان یک مشتری) فقط در این زمینه است که شهروندان نقش شهروندی خود را ایفا می کنند و مدیران دولتی نیز شهروندان را در قدرت سهیم می نماید و از این رو خودشان را آسیب پذیر می سازد . (مظلوم ، سید رضا : رودکنار ، فتحعلی)

عوامل تاثیر گذار و سطوح اعتماد مدیران کدامند ؟

اعتماد مدیران چگونه بر تلاشهای مشارکت دادن شهروندان تاثیر می گذارد ؟ بر اساس پژوهش انجام شده بر روی سیصد و بیست مدیر دولتی این نتیجه حاصل شد که اعتماد مدیران دولتی به شهروندان و بالعکس با هم ارتباط دارند و اعتماد مدیران دارای ساختاربا ارزش و پیش بینی کننده فعالیتهای مشارکتی بسیار فعال شهروندان است مدیران دولتی عموماً نگرش بی طرفانه ای (نه با اعتماد و نه بی اعتماد) در مورد شهروندان است در نهایت عوامل تاثیر گذار بر سطح اعتماد در سطوح فردی سازمانی و اجتماعی شناسایی شدند .

نگرش منفی مدیران نسبت به شهروندان به عنوان یک مانع اصلی در اعتبار بخشیدن به مشارکت عمومی مشخص شده است و بسیاری از مدیران در ذر ارتباط با مشارکت عمومی تردید دارند و یا احساس میکنند این کار مشکل آفرین است و برخی ها حتی نسبت به ارتباط با شهروندان اکراه دارند و "کینگ" و "استیورز" بیان میکنند که مدیران و شهروندان با هم رابطه خوبی ندارند و برای هر شهروندی که علیه بوروکراسی فریاد میزند یک پاسخ مدیریتی مناسبی وجود دارد که شهروندان تنبل بی تفاوت و غیر متعهد را بی اعتبار و تحقیر می کند و بعضی از نگرش های منفی بیانیه های ارزیابی عمومی در باره مشارکت شهروندان به عنوان فرآیندهای اداری (به جای آنکه به شهروندان به عنوان اهداف اجتماعی نگریسته شود) هستند به عنوان مثال ماتيو در یافته است که ترس از مشارکت بیشتر از مشکلاتی ناشی میشود که از فرایند مشارکت : یعنی بالا بودن تعارض در نظام سیاسی از زیاد بودن مشکلات در تصمیم گیری های دولت و پایین بودن مساوات و برابری در جامعه ریشه میگیرد و بحث های مشخص بسیاری در زمینه نگرش های منفی نسبت به شهروندان وجود دارد یعنی شهروندان صلاحیت لازم را در تصمیم گیری های عمومی ندارند و آنان فاقد اولویت های معینی هستند و نسبت به مشارکت خیلی بی تفاوت و غیر متعهد می باشد اما این نگرش های منفی تا چه اندازه می توانند در چارچوب اعتماد تلخیص شوند ؟ نگرش های منفی نسبت به بی اعتمادی یکسان نیست و مدیران تا چه اندازه باید به شهروندان (علی رغم ضعف هایی که شهروندان دارند) از بعد هنجارهای آن اعتماد کنند و علاوه بر این داده های تجربی در این خصوص کم هستند و نویسندگانی که از آنها نام برده شد بیشتر بر روی شواهد نقل شده از مصاحبه ها و حکایت و تجارب شخصی تکیه می کردند و بنابراین قادر به توضیح سطح دامنه ونوسان اعتماد نیستند .

بررسی نمونه موردی ونکوور، الگوی شهری 2020

در آخرین رده بندهای صورت گرفته در رنگینک بهترین شهرهای جهان در زمینه سرزندگی ، اقتصاد و توسعه پایدار و زیبایی شهری ، ونکوور در کشور کانادا همواره جزو بهترین شهرها معرفی شده است . تلاش مدیریت خوب شهری این شهر جهانی موفق برای ایجاد و حفظ شهری که در آن احترام به محیطزیست بخشی از اولویتهای مدیریت شهری به شمار می آید ، یکی از اصولی است که شهرداریها در کانادا به آن توجه خاص

می‌کنند. در شهر ونکوور، مسئولان شهر خود را ملزم می‌دانند تا برنامه‌های زیست‌محیطی ویژه‌ای را برای بهره‌مندی از شهری سازگار با محیط‌زیست، تدوین و اجرا کنند. یکی از بخش‌های ویژه این برنامه شامل سازه‌ها و سازندگان ساختمان‌ها می‌شود که رعایت اصول ساخت‌وساز سبز به عنوان یک اصل برای آنها الزامی است. از آنجایی اعتقاد کلی بر این است که سازه‌ها و ساختمان‌هایی که براساس اصول ساخت و ساخت سبز بنا می‌شوند، می‌توانند تأثیرات منفی بر محیط‌زیست را به حداقل برسانند؛ لذا در شهر ونکوور سمت و سو گرفتن به ایجاد ساختمان‌های سبز بخشی از وظایف شهرداری‌ها به شمار می‌رود. ساختمان‌ها و سازه‌های سبز در این شهر به دلیل رعایت نکات خاص و سازگار با محیط‌زیست، انرژی کمتری مصرف می‌کنند. این سازه‌ها باید طوری طراحی شوند که علاوه بر بهره‌وری بیشتر، هماهنگ با اقلیم و محیط‌زیست باشند.

چشم‌انداز و استراتژی موفق GBS

برنامه‌ریزان شهری چشم‌انداز 10 سال آینده ونکوور را طوری تدوین کرده‌اند که براساس آن این شهر در حال حرکت به سوی داشتن ساختمان‌هایی بدون تولید گازهای گلخانه‌ای تا سال 2020 باشد. بر همین اساس، برنامه‌های مرتبط با ساختمان سبز به افراد کمک خواهد کرد تا نه تنها درباره تکنیک‌های ساختمان سبز آموزش ببینند بلکه با مقررات و قوانین حقوقی در این مورد نیز آشنا شده و بتوانند سازه‌های سبزتر و پایدارتری را طراحی و اجرا کنند.

استراتژی GBS

مدیریت شهری ونکوور برای تضمین اجرای چشم‌انداز 10 ساله خود اقدام به تعریف راهبردهایی برای ساختمان سبز تحت‌عنوان GBS کرده است. در حقیقت استراتژی‌ای است که براساس آن، شکل و سطح کاربری‌های ساختمان‌های تجاری، خدماتی، اقامتگاه‌هایی با تراکم انسانی بالا و... تعریف می‌شوند و به‌منظور کاهش تأثیرات ساختمان‌سازی و زیرساخت‌های وابسته به آن طراحی شده است. بخشی از این اقدامات شامل مدیریت آب‌های حاصل از بارندگی، مصرف آب خانگی، تقاضای سفر، منظر و اکولوژی، تامین حمایت‌ها و پشتیبانی‌های حقوقی از قوانین مربوط به مصارف انرژی، تصویب قانون حقوقی مصارف انرژی، کاهش به‌طور متوسط 12 تا 15 درصدی نیازهای مصرف انرژی با کمک این قانون به‌منظور دستیابی به اهداف برنامه‌های تشویقی ساختمان‌های تجاری برای حفظ محیط‌زیست کانادا و... می‌شود.

شاخص‌ها و استانداردهای شهری

امروزه بحث اصلی در مدیریت موفق شهری؛ ارائه استانداردها براساس اطلاعات و بررسی‌های مقایسه‌ای آنها که حاوی اطلاعات شاخصهای شهری و مرتبط با عملکرد شهرداری‌ها مطرح هستند، با هدف شناخت وضعیت و جایگاه شهری پرداخته می‌شوند.

تدوین شاخص و استاندارد رابطه نزدیکی با یکدیگر در نظام ارزیابی عملکرد سازمانی دارند. "شاخص‌ها" مقدمه تدوین و طراحی "استانداردها" هستند و هر یک برای اهداف و مقاصد خاصی ایجاد می‌شوند. ولی می‌توان گفت که هر دوی اینها برای نیل به "مقایسه و تجزیه و تحلیل مطلوب عملکردهای سازمانی" ضروری هستند. به طور کلی، "شاخص"، عبارت از مبنای سنجش عملکردها و نمودی از عمل یا کارکردها است. به تعبیری، مشخصه‌ای است که در اندازه‌گیری ورودی‌ها، فرایندها، ستانده‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد (تعریف مندرج در آیین‌نامه ارزیابی عملکرد دستگاههای اجرایی کشور مصوب هیات وزیران. در حالی که "استاندارد"؛ وضع مطلوب، مقادیر حالت‌های مطلوب)، عبارت است از، مجموعه‌ای از معیارهای مورد توافق و عینی که براساس

آن می‌توان درباره شاخص‌ها داوری کرد. به عبارت دیگر، استانداردها؛ الگوهای مطلوب، هدف موردانتظار، ترازوی سنجش و مبنا یا سطح مقایسه معیارها به شمار می‌روند. بدون استانداردها اساساً نمی‌توان مشخص کرد که آیا عملکرد مثلاً خدمات شهری یک سازمان یا واحد یا فعالیت در یک شاخص خاص یا گروه شاخص محقق شده است یا چه فاصله‌ای بین وضع موجود و مطلوب وجود دارد؟

باید توجه داشت که استانداردها در همه زمان‌ها ثابت و مطلق نیستند و براساس شرایط روز تغییر می‌کنند. با مشخص بودن استاندارد و اندازه‌گیری شاخص‌ها می‌توان عملکرد سازمانی را ارزیابی نمود و بر حسب میزان نزدیکی نمرات شاخص‌ها به سطح استاندارد، فعالیت‌ها یا برنامه‌های سازمان را درجه بندی یا رتبه بندی نمود. با نگاهی به برخی استانداردها در حوزه‌هایی که به توسعه شهری و نیز پویایی شهر و شهروندان در چند کشور توسعه یافته و کشور ایران نشان می‌دهد که وضعیت موجود در شهرها در چه مرتبه‌ای است.

اصول اساسی خلق مکان‌های عمومی پویا

یکی از اهداف تحقق توسعه پایدار شهری توجه به بسترسازی توسعه پایدار انسانی و بهبود رفاه اجتماعی شهروندی، فراهم‌گردد که در این بستر می‌توان به برقراری عدالت اجتماعی (هاروی، 1376: 99)، طراحی اقلیمی هماهنگ با محیط زیست انسانی (بحرینی، شیعه، 1380)، تقویت ساختارهای همبستگی اجتماعی همچون تعهد و مسئولیت‌پذیری، تقویت بنیان‌های اجتماعی و خانوادگی و احیای محیط زیست همگانی (بحرینی، 1378) و ایجاد انتظام ساختاری در فضای شهری برای ادراک زیباشناختی و خوانایی شهری (لینچ، 1381: 34) و بهبود بهره‌گیری از فضاهای شهری و افزایش رضایت مندی شهروندی (بحرینی، 1378: 129) و یکپارچگی بخشی به ساختار بصری محیط و منظر شهری اشاره کرد. (بمانیان، محمودی نژاد، 1387: 38)

"سرزندگی" از ویژگی‌های اساسی و اصلی پیاده‌راه‌هاست، از این رو می‌بایست در پیاده‌راهها همواره زندگی اجتماعی در جریان باشد. به عبارتی این فضا می‌بایستی بتواند جاذب طیف وسیعی از شهروندان بوده و خود را همواره با رویدادهای درون خود هماهنگ سازد، لذا "انعطاف" نیز از ویژگی‌های مهم در پیاده‌راه‌هاست، با این حال آنچه متضمن حضور همه شهروندان و زندگی دایمی در پیاده‌راه‌هاست، "ایمنی" این فضا می‌باشد.

اهداف مدیریت شهری جهت تبدیل شدن به محیط پویا و رقابت‌پذیر به شرح ذیل می‌باشند:

- 1- ارتقای شرایط کار و زندگی همه جمعیت شهر با توجه به افراد و گروه‌های کم‌درآمد
  - 2- تشویق توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار
  - 3- حفاظت از محیط کالبدی شهر (لطفی، عدالتخواه و همکاران، 1388: 105)
- اصول و معیارهای انجمن معماران ایالات متحده برای سرزندگی و نشاط در زندگی شهری را به شرح ذیل عنوان می‌کنند:

- 1- رعایت مقیاس انسانی در طراحی‌ها
- 2- فراهم کردن گزینه‌های گوناگون و تنوع در سکونت، خرید و تفریحات
- 3- تقویت اختلاط کاربری؛
- 4- تامین گزینه‌های متنوع رفت و آمد شامل امکان پیاده‌روی، دوچرخه‌سواری، استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی و اتومبیل شخصی
- 5- ایجاد مکان‌های عمومی قابل شناسایی و پذیرا
- 6- خلق هویت؛ حس مکان و شخصیت منحصر به فرد

- 7- حفاظت از فضاهای سبز و باز و عناصر طبیعی
- 8- رعایت کیفیت بالای طراحی در تک ساختمان ها (داد پور: 1391).

شاخص های اقتصادی جهان و ایران :

مقایسه درآمد سرانه به دلار: 11300. کشور لوکزامبورگ با درآمد 76 هزار دلار دارای رتبه اول و کشور بوروندی با درآمد 100 دلار دارای رتبه آخر هستند. سرانه تولید ناخالص شهری برای ایران برابر 7968 دلار می باشد. ایران در رتبه 71 جهان از نظر این شاخص قرار دارد. لوکزامبورگ با سرانه تولید ناخالص داخلی 60 هزار و 228 دلار است. مقایسه متوسط هزینه ماهانه به هزار ریال: 1000؛ هزینه ماهانه در کشور برابر 860. در آمریکا 3500 و در اروپا 3000 هزار ریال می باشد. همچنین درصد نرخ هزینه مسکن کشور برابر 28.6 درصد می باشد.

شهر الکترونیک، شهروند الکترونیک

تحقق شهر الکترونیک در ایران به دو موضوع مهم زیرساخت و فرهنگ سازی و به بیان دیگر موضوعی به نام شهروند الکترونیک وابسته است که باید مورد توجه جدی قرار بگیرد. در واقع تا زمانی که شهروندان از نظر فرهنگی، آموزشی و اطلاعاتی به حدی نرسند که ترجیح دهند به جای خدمات سنتی و کاغذ محور از خدمات الکترونیک استفاده کنند، پروژه شهر الکترونیک به نتیجه نخواهد رسید. در برنامه پنج ساله ای که از سوی اتحادیه اروپا در ارتباط با شهروند الکترونیک تدوین شده است، تمامی شهروندان اروپایی و حتی ناتوانان جسمی خواهند توانست تا سال 2010 از خدمات دولت به صورت الکترونیک استفاده کنند، این در حالی است که به عنوان مثال اجرای طرح دانشگاه مجازی برای معلولان 2 میلیارد و 500 میلیون تومان هزینه می برد.

مثال دیگر سئول (پایتخت کره جنوبی) است که برترین شهر الکترونیک جهان به شمار می آید که در آن 500 نوع خدمت آنلاین قابل دسترسی است و از پنج خانوار کره ای، چهار خانوار به اینترنت پرسرعت (صد مگابایت در ثانیه یا بالاتر) دسترسی دارند. مهارت های پایه برای شهروند الکترونیک نیز از موضوعات مهم و قابل بررسی محسوب می شود؛ بنیاد بین المللی ICDL که نمایندگی آن را در ایران، سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش برعهده دارد، استاندارد آموزشی و مهارت های پایه شهروند الکترونیک Ecitizen را اعلام کرده است. بر این اساس شهروند الکترونیک کسی است که حداقل دانش لازم در رابطه با مفاهیم پایه ICT، حداقل توانایی لازم در به کارگیری سیستم های عامل ویندوز و واژه پرداز مایکروسافت، توانایی کافی برای برقراری ارتباط با اینترنت و وب جهان گستر، توانایی مبادله پیام های الکترونیک از طریق پست الکترونیک، توانایی کافی برای یافتن اطلاعات از طریق موتورهای جستجو در وب، توانایی تکمیل فرم های آنلاین اینترنتی و انجام کارهای روزمره مختلف از طریق شبکه را داشته باشد.

در تعریفی دیگر شهر الکترونیک، شهری است که دسترسی الکترونیک شهروندان به شهرداری و سایر سازمان ها و نهادهای دولتی و بخش خصوصی شهری به صورت 24 ساعته و هفت روز در هفته به شیوه ای با ثبات، قابل اطمینان، امن و محرمانه و به راحتی امکان پذیر است. هرچند ایده ایجاد شهر الکترونیک در ایران حدود 10 سال پیش در جزیره کیش مطرح شد که متوقف ماند در حالی که به عنوان یک شهر الکترونیک نمونه می توانست پیشگام و پیش قدم در بحث شهر الکترونیک و ارائه خدمات نوین الکترونیک در کشور و منطقه مطرح شود.

*اصول حکمروایی خوب شهری و تاثیر آن بر پویای اجتماعی و فرهنگی

موضوعات اصلی	زمینه / کاربرد	مشکلات / پیشنهاد
احترام به حقوق شهروندان	نیاز سنجی و نظرسنجی از عموم شهروندان و پاسخ گویی	عدم اعتماد به نظر شهروندان / شفاف سازی از طریق رسانه های ارتباط جمعی
افزایش کیفیت محیط زیست و رفاه شهروندی	تمیزی شهر زیبائی معابر و نمای ساختمان ها	نداشتن راهبرد علمی و اجرایی شهری / ارتباط با مراکز دانشگاهی و نخبگان
مشارکت پذیری	فضای نشستن و استراحت کف پیاده روی مناسب روشنائی مناسب ایمنی امنیت	عدم اعتقاد به توجه به خرد جمعی و خود محوری / اعتماد سازی و آموزش مدیران و شهروندان
افزایش سرانه های شهری	فرهنگسرا، کتابخانه، فضای سبز و..	بی توجهی به سرانه های جهانی و ملی و.. / تعریف مدیریت کیفیت و پایش عملکردهای شهری

*مدل: نگارنده (امین شحیطاوی)

بررسی جایگاه مفهوم شهروندی در قانون شهرداری

هاروی نیز با محور قرار دادن مقوله عدالت اجتماعی و شهر (Social Justice and city) به نقش حقوق، قوانین و مقررات در زندگی شهری و رابطه آنها تلویحا اشاره کرده است. به نظر هاروی از حیث تاریخی شهر فئودالی در غرب با پدیدار شدن ساختار حقوقی و تنظیم مقررات و قوانین صنفی و تعیین حقوق و وظایف ساکنان شهرها ارتباط داشته است. به عنوان یک نمونه تجربی می توان به یافته های نظر خواهی انجام شده از 63 شهردار کشور در خصوص نارسایی ها و تنگناهای حقوقی - اجرایی قانون شهرداریها اشاره کرد. در این نظر خواهی 52/4 درصد از شهرداران پاسخگو ابراز کرده اند که قانون شهرداری های کشور از کار آیی و جامعیت لازم برخوردار نیست.

اقتصاد شهرداریها

اداره موفق شهرها و اعمال مدیریت شهری کارا مستلزم در اختیار داشتن منابع در آمدی مستمر ، مطمئن و بدون تبعات سوء ، است که می بایست به عنوان یکی از مهمترین مسائل اداره شهرها مورد توجه قرار گیرد. در این خصوص ، شهرداریها بر اثر شناخت خود و یا شرایط محلی و امکانات موجود و به منظور اداره شهرها به طریقی سعی در کسب درآمدهای مختلفی نموده اند، ولی توجه و تحلیل کافی و یا مطالعه لازم در جهت ایجاد درآمدهای مطمئن و مؤثر کمتر انجام پذیرفته است. لذا به رغم آن که بسیاری از شهروندان از عوارض و پرداختهای مختلف به شهرداریها ناراضی هستند ، مشکلات مالی شهرداریها جهت تأمین بسیاری از هزینه های

جاری و عمرانی به قوت خود باقی است. در حال حاضر عمده ترین عوارض دریافتی شهرداریها، مرتبط با بخش مسکن و عوارض دریافتی از ساخت و سازهای بخش یاد شده می باشد که دصدر شهرداری های مختلف بیش از 70 در کل درآمدها را تشکیل می دهد، حال آن که در سال مورد اشاره این رقم فقط 185/3 بوده است. بررسی وضعیت درآمدهای شهرداریها در سالهای 1366 و 1367 نشان می دهد، در سال 1366 جمع درآمد و وام شهرداریهای کشور (بجز 78 شهرداری که بیلان خود را ارسال نکرده بودند) رقمی معادل 41/2 میلیارد ریال 24/06، تبریز 2/39، مشهد 4/6، اصفهان 3/9، اهواز 30/6 و شیراز 2/3 بوده است.

درآمد و مدیریت خوب شهری

شهرداریها سازمانهای محلی هستند که بر حسب وظیفه می بایست از محل درآمدهای محلی، هزینه های شهر را تأمین نمایند. پیش از این ذکر شد که بیش از نیم قرن از شروع اخذ عوارض انواع کالاها و خدمات از راههای مختلف می گذرد. در آن زمان از طریق این گونه درآمدها، هزینه های شهری که در مقایسه با زمان حاضر ارقام کمتری بود، تأمین می شد و شهرداری در حد توان مالی و عوارض اخذ شده، مختصر اقدامهایی در جهت ارائه خدمات و یا فعالیتهای عمرانی به عمل می آورد. پرداخت حقوق کارکنان شهرداری نیز از این محل تأمین می شد. هرچند در مقابل و تعریفی؛ "حکمروایی شهری فرایندی است که بر اساس کنش متقابل میان سازمانها و نهادهای رسمی اداره شهر از یک طرف و نهادهای غیر رسمی جامعه مدنی یا عرصه عمومی از طرف دیگر شکل می گیرد. مشارکت نهادهای غیر رسمی و تقویت عرصه عمومی در اداره شهر می تواند به سازگاری منافع گوناگون و در نتیجه به پایداری توسعه شهری منجر شود. حکمروایی شهری فرایندی است که بر اساس کنش متقابل میان سازمانها و نهادهای رسمی اداره شهر از یک طرف و نهادهای غیر رسمی جامعه مدنی یا عرصه عمومی از طرف دیگر شکل می گیرد مشارکت نهادهای غیر رسمی و تقویت عرصه عمومی در اداره شهر می تواند به سازگاری منافع گوناگون و در نتیجه به پایداری توسعه شهری منجر شود." (رفعیان، مجتبی - حسین پور سید علی، 1390)

به هر حال، درآمدهای محلی شهرداریها در قالب عوارض و درآمدهای دیگر، همواره به عنوان یکی از مهمترین منابع درآمدی سازمانهای محلی محسوب می شده و بتدریج طی دهه های اخیر که کمکه های دولت به شهرداریها ارقام ناچیزی از بودجه آنها را تشکیل می دهد و در تعدادی از شهرداریهای بزرگ و متوسط کمکه های دولتی به صفر رسیده درآمدهای محلی شهرداریها نقش مهمتری در ارتباط با تأمین هزینه های شهر پیدا کرده است. در هر حال با بررسی برخی اصول حاکم بر حکمروایی خوب شهری در مناطق توسعه یافته نشان می دهد که تمرکز و تفکر، احترام به حقوق واقعی شهروندان، افزایش خدمات نوین شهری و ایجاد فرصت های مشارکتی برای صاحبان ثروت و اندیشه پیش شرط ابتدایی موفقیت و تداوم حیات شهری به شمار می رود و این موضوع در مدیریت شهری ایران به شدت محسوس است که بایستی در این موضوع برنامه ها و الگوهای موفق تری در افزایش پویایی و نشاط شهروندی که خود شاکله سرزندگی و رقابت پذیری شهری به شمار می رود بایستی به یکی از راهبرد های اصلی شهرهای ایران تبدیل شود. به نظرمی رسد اعمال سیاست خود کفایی شهرداریها - افزایش درآمد و کاهش هزینه های آنها - که رد نوع خود ابعاد بسیار گسترده ای داشته و دارد، مستلزم شکل گیری سازمانها و تشکیلات ضروری در این رابطه و تعیین منابع اعتباری لازم جهت سرمایه گذاریهای بخش های مختلف از جمله تعاونی ها و شرکت های کوچک و بزرگ داخلی و ایجاد بستر های قانونی جدید گام های عملی را شاهد باشیم که مهمترین آنها:

1- افزایش تعداد مراکز فرهنگی، هنری و علمی در شهرها می تواند به افزایش اعتبار و رقابت پذیری شهرها و در نتیجه به افزایش امید به زندگی در شهرها کمک کند.

- 1- ساختار تشکیلاتی و نیروی انسانی شهرداریها می بایست براساس شایسته سالاری و متناسب با تخصص افراد؛ پست های حساس و کلیدی شهرداریها را به مدیران حال و آینده واگذار نماید.
- 2- اصلاح راهبرد های مدیریت شهرداری هر شهری بایستی با رویکرد بومی و عملکرد جهانی ترسیم و توصیه گردد.
- 3- اعضای شوراهای اسلامی شهر در انتخابات می بایست براساس لیست متنوعی از متخصصین در تمام حوزه های مرتبط با موضوع شهرو شهروندی در انتخابات برنامه و راهبرد های خود را در مسائل شهری به افکار عمومی اعلام کنند نه براساس مسایل سیاسی و قومی .... که این مستلزم کار فرهنگی فراوان است.
- 4- تغییرات لازم در روشهای اداره امور شهر، ارائه خدمات و اجرای طرحهای عمرانی متناسب با اهداف جدید و شرایط کنونی شهرها به عمل اید و با استفاده از روشهای متناسب و مکانیزه کردن صحیح ارائه برخی خدمات و کامپیوتری کردن فعالیت ها در جهت تعدیل نیروی انسانی و کاهش هزینه های مربوطه اقدام گردد.

1- راهکارهای عملی مشارکت مردم

- * تقویت مراکز دارای قابلیت های رشد و توسعه شهری و صنعتی براساس نظام سلسله مراتب شهری و قطب های رشد
- * تسریع در بهسازی و نوسازی شهری و منطقه ای
- * افزایش فرصت های سرمایه گذاری از طریق ارائه تسهیلات متنوع و با سود تضمینی همانند اوراق مشارکت برای سرمایه گذاران و عموم شهروندان
- * تقویت زمینه های کمی و کیفی خلاقیت و مشارکت شهروندان برای امور سرمایه گذاری، مسایل فرهنگی، مذهبی،
- حمل و نقل پاک، مدیریت پسماند، زیباسازی مدیریت شهری توسط سیاست گذاران و تصمیم گیران تدوین و برنامه ریزی شود.
- * ایجاد اوقات فراغتی سالم برای مردم در کوچه ها برای فرهنگ سازی از طریق فرهنگسراها
- * تشویق مادی و معنوی از نخبگان و فعالان علمی و شهری
- برگزاری جشنواره های متنوع فرهنگی و آموزشی شهروندی با موضوع مشارکت و پویایی گروهی
- * افزایش دانش و مهارت مردم یک کوچه در اثر آموختن از یکدیگر و انجام تجربیات جدید در زمینه زیبا سازی
- * طراحی و اجرای بوستان های تخصصی شهر و شهروندی با کاربری آموزش تخصصی کودکان و جوانان
- * شناسایی افراد نخبه در عرصه های مختلف مدیریت شهری و بکارگیری از وجود آنان در تصمیم گیریها
- * ایجاد تحول در مدیریت شهری و همه گیری آن در سطح کشور

2- تهیه و تدوین چشم انداز شهری

- تقریباً همه کلان شهرها و شهرهای میانی کشورهای توسعه یافته و برخی کشورهای در حال توسعه دارای چشم انداز و برنامه توسعه میان مدت و بلند مدت استراتژیک شهری هستند که می توان با استفاده از کارشناسان و نخبگان چشم اندازهای کاربردی و عملی را برای شهرها تهیه نمود. خلاصه این فرایندها عبارتند از :
- * تدوین چشم انداز (Vision) بومی با رویکرد جهانی برای شهرداری ها
  - * تدوین برنامه استراتژیک (Strategic Management) کارآمد و کاربردی
  - * تعیین پتانسیل ها و ماموریت ها (Mission) و ارزش های (Values) شهر و شهرداریها

*تحلیل و اصلاح قوانین برنامه‌های توسعه کشور و چشم‌انداز 20 ساله کشور با توجه ویژه به بند 137 قانون برنامه چهارم توسعه برای برنامه توسعه آتی کشور

3- ارزیابی واحدهای عمومی استراتژیک (SPU) Strategic Public Units

*شناسایی و بررسی عوامل داخلی (نقاط قوت، ضعف و پتانسیل‌ها) موثر بر شهر

*شناسایی و بررسی عوامل خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها) موثر بر شهر

*ارزیابی و تحلیل وضع موجود شهرها با استفاده از تکنیک **SWOT**

*شناسایی مسایل و مشکلات کلیدی و استراتژیک شهر (**Strategic Issues**)

4- بررسی و شناخت وضع موجود مدیریت شهری

شناخت عوامل داخلی (نقاط قوت و ضعف) موثر بر مدیریت شهری مانند بررسی امور مالی و غیره

شناخت عوامل خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها) موثر بر مدیریت شهری

*ارزیابی و تحلیل وضع موجود مدیریت شهری (با استفاده از تکنیک **SWOT**)

*شناسایی مسایل و مشکلات کلیدی و استراتژیک شهرداری *

5- تعیین اهداف میان‌مدت و کوتاه‌مدت شهرداری

*تعیین و اولویت‌بندی اهداف بلندمدت و استراتژیک شهرداری

ارزیابی و انتخاب استراتژی‌ها و سیاست‌های اصلی

1- عناصر تبیینی و اجرایی (**Action Plan**).

تقویت محیط زندگی و اقتصاد پویای شهر

تسهیل و تشویق ابداعات و اختراعات

*حمل و نقل و بهبود عبور و مرور شهری

*بهبود محیط شهری

*ایجاد اماکن و فضاهای ورزشی، تفریحی و توریستی

*ایجاد سایر تاسیسات و تسهیلات کنونی و آینده شهری

*ایجاد تاسیسات درآمدزا و رقابت پذیری راهبردها

*فضای سالم برای رشد و بالندگی

* پشتیبانی از بنگاههای محلی و سرمایه‌گذاری جدید (با تاکید بر تجارت جهانی)

در پایان باید عنوان کرد که رویکرد عمومی در مدیریت شهری پویا و خوب از این قرار است که تا چه حد می‌توان از افکار عمومی و توان مردم برای اداره شهر بهره‌جست تا از این رهگذر به آن راهبردهای تعیین شده برای چشم‌اندازهای مدیریت خوب شهری نایل آمد.

از سویی دیگر، موتور محرک اقتصاد و پیشرفت هر پروژه‌ی شهری از راه تحقیقات و پژوهش می‌باشد که در شهرهای ایران این موضوع بیشتر جنبه تشریفاتی دارد و از طرفی با توجه به نقش شهرداریها که پشتیبانی خدمات دهی یک نظام شهری به شهروندان را به عهده دارند و ارزیابی میزان رضایت مندی شهروندان از یک نظام را از دید شهرداریها می‌بایست جستجو کرد.

در کشورهای پیشرفته جهان انجمن‌های شهر نهادینه شده و مدیریت شهر کلیه امور شهری از آب و برق گرفته تا پلیس و محاکم را اداره می‌کند، در واقع شهرداران در کشورهای توسعه‌یافته تنها یک پله پایین‌تر از رییس جمهوری هستند و به عنوان مدیر شهر مسؤولیت کلیه امور شهری را برعهده دارند. از این منظر، دو رویکرد در مدیریت شهر وجود دارد: رویکردی که شهرداری را صرفاً سازمانی خدماتی می‌داند و رویکردی که از شهرداری

به عنوان نهادی اجتماعی انتظاری بالاتر دارد و علاوه بر ارائه خدمات شهری توقع دارد شهرداری بین کالبدشهر، فعالیت های شهری و شهروندان ارتباطی منطقی و متناسب، با نگاهی فرهنگی و اجتماعی داشته باشد.

منابع و ماخذ :

- زاهدی اصل، محمد، (1381)؛ مبانی رفاه اجتماعی، تهران، نشر دانشگاه علامه طباطبایی
- رفیعیان، مجتبی - حسین پور سید علی، 1390؛ حکمروانی خوب شهری از منظر نظریات شهرسازی، نشر طحان
- صرافى مظفر، عبدالهیی، مجید؛ تحلیل مفهوم شهروندی و ارزیابی جایگاه آن در قوانین، مقررات و مدیریت شهری کشور، 1385، مجله پژوهش های جغرافیایی - شماره 63
- اشرفی، یوسف؛ فصلنامه مدیریت شهری؛ شماره 23؛ 1388؛ CDS رویکردی جدید در برنامه ریزی شهری در رویکرد تحلیلی

- "بمانیان، محمد رضا، محمودی نژاد، هادی (1387)؛ شهرسازی رفاه گرا به جانب ارتقا کیفیت زندگی، ناشر انتشارات سازمان شهرداری های کشور

- رابرتسون، رنالد، 1382؛ جهانی شدن، تئوریهای اجتماعی و فرهنگ جهانی، ترجمه کمال پولادی، تهران: نشر مرکز
- شورت، ج. و کیم، ی. 1384؛ جهانی شد و شهر، ترجمه احمد پور احمد و شایان رستمی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی جهد دانشگاهی.

- "بمانیان، محمد رضا، محمودی نژاد، هادی (1387)، همان
- شورت، ج. و کیم، ی. جهانی شد و شهر، ترجمه احمد پور احمد و شایان رستمی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی جهد دانشگاهی، 1384.

- مقیمی، سید محمد 1382؛ اداره امور حکومتیهای محلی: مدیریت شوراها و شهرداریها، تهران انتشارات سمت
- برنامه پنجساله دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی (۷۴-۷۸) سازمان ملی زمین و مسکن، دفتر برنامه ریزی مسکن داد پور، سارا، جستار های شهرسازی، فصلنامه تحلیلی، پژوهشی معماری و شهر سازی، سال یازدهم، شماره 37 و 38، بهار 1391

_ جدیدی میاندشتی، مهدی، ۱۳۸۲؛ گزارش اقتصاد شهری و شهرداریها، انتشارات سازمان شهرداریهای کشور، چاپ اول،
- رفیعیان، مجتبی - حسین پور سید علی، همان، 1390
- معینی، سید مهدی؛ «شهرهای پیاده مدار»، نشر آذرخش، چاپ دوم 1391

- عابدین درکوش، سعید، ۱۳۸۷؛ درآمدی به اقتصاد شهری، مرکز نشر دانشگاهی، تهران چاپ چهارم
- فصلنامه علمی و ترویجی، مدیریت و توسعه سال اول شماره دوم تابستان 1384، اعتماد مدیران دولتی به شهروندان، نویسنده کیفنگ یانگ ترجمه دکتر مهدی ایران نژاد پاریزی عضو هیئت علمی و معاون آموزشی موسسه تحقیقات و آموزش مدیریت - سیروس پناهی کارشناس ارشد کنابداری و اطلاع رسانی

- مفاهیم و استراتژی های مدیریت مولفان: دکتر سید رضا مظلوم - فتحعلی رود کنارچاپ: سروش
- (ر.ک. هامونپاد و مرکز مطالعات برنامه ریزی شهری وزارت کشور، 1374). دفتر برنامه ریزی عمرانی وزارت کشور - مرکز مطالعات برنامه ریزی شهری

- رفیعیان، مجتبی - حسین پور سید علی 1390؛ حکمروانی خوب شهری از منظر نظریات شهرسازی، نشر طحان -